

Nr 20

Utlåtande i anledning av väckta motioner om en samordning av pågående arbete på samhällsplaneringens område.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade, likalydande motioner, nr 489 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 574 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta riktlinjer för åstadkommande av en samordning av det arbete på samhällsplaneringens område, som utföres av myndigheter och statliga utredningar, och därvid beakta de synpunkter, som framförts i motionerna, särskilt vad det gäller frågan om att skapa bättre balans mellan å ena sidan glesbygderna och å den andra sidan de stora tätorterna, samt därefter underställa riksdagen dessa riktlinjer.

Beträffande motiveringen för detta förslag hänvisas till motion II: 574.

Utskottet

Samhällsplanering, i den mening motionärerna syns använda begreppet, torde omfatta såväl den samhälleliga lokaliseringsverksamheten som den bebyggelseplanering, som sker i anknytning till byggnadslagens bestämmelser. Frågan om en samordning och översyn av i första hand denna senare verksamhet har tagits upp av riksdagens revisorer i deras berättelse till innevarande års riksdag. I viss anslutning därtill har även vid innevarande riksdag väckts motioner, I: 447 och II: 527, om översyn av samhällsplaneringens centrala organisation. Dessa motioner har hänvisats till statsutskottet, vilket även har att behandla omnämnda av revisorerna upptagna fråga. Till den del nu förevarande motioner kan sägas beröra bebyggelseplaneringens organisation vill utskottet blott erinra om att detta spörsmål sålunda i annan ordning bringas under riksdagens prövning.

I fråga om samhällets lokaliseringspolitik lämnas i en skrift, "Sam-

hällsservice och lokaliseringsverksamhet", utarbetad av arbetsmarknadsstyrelsen, en redogörelse för dess nuvarande uppläggning och för den samverkan och samordning, som förekommer mellan olika på detta arbetsområde verksamma organ, vartill utskottet får hänvisa. I detta sammanhang skall blott erinras om att arbetsmarknadsstyrelsen är central myndighet för lokaliseringsverksamheten, vilken enligt statsmakternas uttalade uppfattning i sin nuvarande form utgör en försöksverksamhet. På länsplanet har däremot organisationen av de lokaliseringspolitiska åtgärderna ej fastställts av statsmakterna. Verksamheten på detta område ombesörjs tills vidare av länsstyrelserna, länsarbetsnämnderna, lantbruksnämnderna och andra lokala organ, vilka handlägger ärenden av sådan art, som här kommer i fråga.

Frågan om en översyn av den nu bedrivna lokaliseringsverksamheten har tidigare behandlats av utskottet, och i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 28/1959 anhölls hos Kungl. Maj:t om skyndsamt utredning och förslag rörande statsmakternas möjligheter att påverka näringslivets lokalisering. Den av riksdagen begärda utredningen har sedermera tillsatts, och enligt de direktiv som den har att arbeta efter skall utredningen bedrivas förutsättningslöst. Med hänsyn därtill ansåg sig chefen för socialdepartementet i det anförande till statsrådsprotokollet, vari ifrågasvarande direktiv lämnades, ej behöva närmare utveckla några synpunkter på utredningsuppdraget men framhöll dock bl. a.:

De dominerande problemen är självfallet utflyttningen från landsbygden och storstädernas tillväxt. Med dessa problem sammanhänger en rad andra spörsmål, som kräver uppmärksamhet. I många regioner finns ett utpräglat behov av ett mera differentierat näringsliv för att området skall bli mindre konjunkturkänsligt, för att såväl kvinnor som män skall få arbete och för att ungdomarna skall få vidgade möjligheter i sitt yrkesval. Nedläggning av industriföretag kan ofta skapa svåra lokala problem som kräver lokaliseringspolitiska insatser. Från försvarssynpunkt har lokaliseringsfrågorna även betydelse.

Utredningen bör lägga fram material, som är ägnat att från samhälls-ekonomiska och företagsekonomiska synpunkter belysa förutsättningarna för näringslivets lokalisering till olika delar av landet. På grundval härav bör såvitt möjligt preciserade riktlinjer för lokaliseringsverksamheten utarbetas. Rådgivnings- och upplysningsverksamheten och dess utformning för framtiden bör övervägas. Möjligheterna och lämpligheten att genom olika positiva åtgärder stimulera företag att etablera sig på orter, där detta från samhällets synpunkt anses angeläget, bör prövas. Frågan om att genom lagstiftning påverka näringslivets lokalisering bör undersökas. — — —

Det lokaliseringsarbete som hittills bedrivits har haft karaktären av en försöksverksamhet. Till frågan om organisationen av verksamheten har slutlig ställning inte tagits. Utredningen bör även utreda och framlägga förslag rörande lokaliseringsverksamhetens organisation.

Departementschefen erinrade avslutningsvis i sina direktiv om att näringslivets lokalisering vore av avgörande betydelse för bostadsbygandet och bebyggelseplaneringen och framhöll att samarbete borde upptagas med utredningar, som behandlade sådana frågor, varvid då närmast avsågs den i december 1959 tillsatta utredningen rörande vissa bostadsfrågor m. m. I denna punkt vill utskottet även hänvisa till de uttalanden som kommittén för näringslivets lokalisering gjort i sitt yttrande över den av ovannämnda i riksdagens revisorers berättelse upptagna punkten beträffande samhällsplaneringens organisation. Utredningen framhåller sålunda bl. a. att behovet av en fastare organisation av den centralt bedrivna planeringsverksamheten gör sig alltmer gällande och anför vidare:

Kommittén kan för närvarande icke bedöma vilken organisationsform som får anses vara mest ändamålsenlig. Problemet aktualiseras emellertid, då kommittén skall ta ställning till frågan om lokaliseringsverksamhetens inriktning och organisation. Med hänsyn till den samhälleliga verksamhetens betydelse för förläggningen av det enskilda näringslivets företag kan kommittén icke undgå att i detta sammanhang även pröva hur lokaliseringsverksamheten skall samordnas med den planeringsverksamhet, som bedrivs av olika centrala myndigheter.

Även i ett annat avseende har vissa av de i motionerna berörda spörsmålen blivit föremål för såväl riksdagens som Kungl. Maj:ts prövning. I § 36 av riksdagens revisorers berättelse över 1958 års granskning upptogs frågan om länsförvaltningens organisation till diskussion, varvid vissa förslag till ändrad organisation framfördes i syfte att nå en bättre samordning och effektivitet i arbetet. Statsutskottet uttalade i sitt utlåtande i ärendet att revisorernas framställning innehöll flera beaktansvärda synpunkter och förslag. Utskottet ansåg emellertid tiden då ännu inte vara inne för något ställningstagande till ifrågavarande problem och begränsade sig till att för riksdagen omförmåla vad i ärendet förevarit. Denna fråga har emellertid sedermera av Kungl. Maj:t upptagits till prövning, och den 28 april innevarande år tillsattes en utredning angående länsförvaltningen. I anförande till statsrådsprotokollet nämnda dag framhöll chefen för inrikesdepartementet i fråga om utredningsarbetets inriktning och omfattning bl. a. följande:

Över huvud måste största vikt fästas vid frågan om samordning både inom de olika verksamhetsområdena i länsförvaltningen och mellan dessa verksamhetsområden. Som speciellt betydelsefulla i detta hänseende vill jag nämna samhällsplaneringen och byggnadsväsendet liksom socialvården i vidsträckt mening samt den allmänna hälsovården och vattenvården. På dessa områden råder för närvarande en viss splittning i organisatoriskt avseende i länsförvaltningen, vilket har till följd att

dubbelarbete förekommer varjämte ett stundom tungrott samråds- och remissförfarande ej sällan måste tillgripas. Dubbla inspektionssystem tillämpas också på vissa områden. För att förbättra samordningen måste en sådan organisation eftersträvas som tillgodoser både det allmännas nytta och kommunernas och allmänhetens intresse av en fullgod service.

Även om angivna önskemål i flera fall med fördel kan tillgodoses genom anknytning till länsstyrelsen, torde i andra fall en sådan lösning framstå som mindre önskvärd eller obehövlig, t. ex. med hänsyn till verksamhetens art. Beträffande verksamhetsgrenar, som sålunda befinnes höra administreras av specialorgan, bör emellertid noggrant undersökas i vad mån särskilda kontakt- och samordningslinjer med andra verksamhetsgrenar måste skapas. Härvid bör eftersträvas att samordning kan vinnas så rutinmässigt som möjligt. Även spørsmålet om gemensamt utnyttjande av specialutbildad personal bör granskas. I samband därmed kan även arbetsfördelningen mellan länsstyrelserna och de fristående organen behöva överses i vissa avseenden. Särskilt ter det sig önskvärt att samhällsplaneringens olika grenar får en mera samordnad organisation.

Departementschefen framhåller vidare i sina direktiv behovet av att utredningens arbete avvägs, samordnas eller synkroniseras med utredningar som bedrivs av andra statliga kommittéer. Därvid nämns speciellt kommittén för näringslivets lokalisering samt vidare bostadspolitiska organisationskommittén, 1960 års jordbruksutredning, 1956 års eftervårdsutredning, socialpolitiska kommittén, nykterhetsvårdsutredningen, utredningen angående den regionala tillsyns- och rådgivningsverksamheten på socialvårdens område samt uppbördsorganisationskommittén.

Enligt vad som här ovan framhållits har de av motionärerna berörda frågorna inom samhällsplaneringens område på olika sätt nyligen varit eller kommer inom kort att bli föremål för riksdagens prövning eller också ligger de för närvarande under utredning av för kort tid sedan tillsatta statliga kommittéer. Utskottet finner därför motionärernas önskemål i huvudsak redan vara tillgodosedda. Visserligen kommer därvid de många skilda frågor som omnämnes i motionerna inte att prövas av ett enda organ, vilket möjligen varit motionärernas tanke, men utskottet har inte kunnat finna en sådan arbetsgång praktiskt lämplig eller möjlig. Utskottet håller nämligen före att till sin art så väsentligt olika problem är förknippade med t. ex. å ena sidan stadsplaneringen och å andra sidan samhällets lokaliseringsverksamhet att dessa frågor med fördel bör behandlas och utredas separat. En helt annan sak är att det mellan dessa nämnda verksamheter föreligger flera beröringspunkter. Denna omständighet medför behov av samråd och viss samverkan mellan utredningar som arbetar på de olika områdena. Så långt utskottet kunnat finna har detta behov på ett tillfredsställande sätt beaktats vid uppdragandet av riktlinjerna för kommittéernas arbete.

Vad slutligen beträffar motionärernas förslag rörande målsättningen för samhällsplaneringen — att skapa bättre balans mellan å ena sidan glesbygderna och å andra sidan storstäder och andra tätorter — har denna fråga i viss mån tidigare besvarats av riksdagen. I utskottets ovan omnämnda utlåtande från 1959 betonades sålunda att den begärda utredningens uppgift borde vara att fastställa den allmänna målsättningen för lokaliseringsverksamheten. Prövningen av målsättningen skall enligt Kungl. Maj:ts direktiv ske förutsättningslöst. Att hemställa hos Kungl. Maj:t att denna prövning inte skulle vara förutsättningslös utan att ifrågavarande utredningsarbete i stället skulle bindas till det av motionärerna antydda, och för övrigt föga preciserade syftet kan enligt utskottets mening ej komma i fråga.

Åberopande det ovan anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I: 489 och II: 574 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 april 1961

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Aspling, Ståhle, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Torsten Mattsson och Per-Olof Hanson;

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Boija och Hansson i Önnarp, fru Renström-Ingenäs, herrar Carlsson i Tibro, Lindahl, fru Lindekvist och herr Nordgren.